

Kiem Kracht

Stichting Zaadgoed
voor biologische zaadteelt
en veredeling

In dit nummer:

- Zoektocht naar dé aardappel
- Van de voorzitter
- Lupineveredeling
- Donateursdag 26 08 a.s.
- Bijen houden van biologisch
- Kort Nieuws

Zoektocht naar dubbelresistente aardappel

Lang voor friet, rond voor chips, loskokers voor de stampot. Elk gebruik stelt andere eisen aan het knolletje waar wij in Nederland zo dol op zijn: de aardappel. Biologisch akkerbouwer Joute Miedema voegt daar nog 2 wensen aan toe: resistentie tegen schurft én phytophthora. Als veredelaar zoekt hij nu zelf naar deze eigenschappen.

Vanaf zijn akkers ziet Joute Miedema met helder weer Ameland liggen. Zijn 90 hectare land grenst namelijk aan de dijk langs de Waddenzee in Noord-Friesland. Het boerenvak heeft Joute van huis uit meegekregen: "Mijn voorouders waren allemaal boeren. Het bedrijf heb ik van mijn vader overgenomen." De polderstreek waar Joute woont, staat bekend om de hoge kwaliteit aardappels. De familie Miedema is dan ook al generaties lang gespecialiseerd in dit knolgewas.

Tussen 2000 en 2006 heeft Joute zijn bedrijf stapsgewijs omgeschakeld naar de biologische teelt. Joute: "Mijn interesse werd ooit gewekt door een bezoek aan Proefbedrijf Nagele, een onderzoeksboerderij voor biologische akkerbouw. Toen bleek dat het voor mijn bedrijf economisch rendabel was, heb ik de ommekeer gemaakt. 'We gaan ervoor,' zei ik tegen mijn vader. Hijzelf zou er nooit voor gekozen hebben maar hij ondersteunde mij wel in mijn besluit."

Als ervaren aardappelteler wist Joute dat de aardappelziektes schurft en phytophthora zijn nieuwe uitdagingen zouden worden nu hij geen chemische middelen meer gebruikte. Hij had eigenlijk een aardappelsoort nodig die voor beide ziektes resistent is. Die aardappelsoort bestaat nog niet. Joute, die al eerder ervaring heeft opgedaan met veredeling, besloot om er zelf naar op zoek te gaan: "Uit aardappelrassen die enkelvoudig resistent zijn voor schurft óf phytophthora probeer ik een nieuw aardappelras te ontwikkelen dat dubbel resistent is."

In 2008 is Joute gestart met het poten van de 'vaders' en 'moeders', zoals hij dat noemt. De aardappelplanten die hieruit groeiden en tot bloei kwamen, heeft hij met elkaar gekruist.

→ vervolg zoektocht naar dubbelresistente aardappel

Joute: "Kruisbestuiving voor veredeling moet natuurlijk gericht gebeuren. Daarom laat ik het niet aan de bijen en insecten over, maar doe ik het zelf. Dat gaat als volgt: bij de 'vaders' verzamel ik het stuifmeel en daarmee

bestuif ik dan de 'moederplanten'."

©Greenpeace/Boer

De in 2008 gekruiste planten hebben duizenden aardappels, oftewel kloontjes, voortgebracht. Deze kloontjes heeft Joute op uiterlijk geselecteerd. Door zijn jarenlange ervaring als aardappelteler weet hij als geen ander hoe het perfecte kloontje eruit ziet. Joute is heel kritisch: "Er mag niks aan mankeren, dat is

mijn insteek. Ik schrok er wel van hoeveel ik moest weggooien. Slechts eenderde procent van de knolletjes voldeed aan mijn eisen."

De door hemzelf goedgekeurde kloontjes heeft Joute in 2009 gepoot. Intussen is hij al twee selectierondes en teeltseizoenen verder. Maar voordat hij weet of er uiteindelijk een dubbel resistent ras uitrolt, heeft hij nog minimaal tien teeltseizoenen nodig. Joute: "Ik zie het als mijn opdracht om dat nieuwe aardappelras te vinden. Of ik er ooit zelf profijt van heb, zie ik dan wel weer. Het is leuk om mijn jarenlange kennis voor een hoger doel in te zetten. Deze zoektocht vind ik zo boeiend dat het soms wel op een verslaving lijkt."

Het veredelen van aardappels is een kostbare en tijdrovende bezigheid. Stichting Zaadgoed maakt het werk van Joute mede mogelijk met een vergoeding voor zijn arbeid. Daarnaast neemt Joute deel aan het project Biolimpuls (zie kader).

AARDAPPELNIEUWS

Biolimpuls

In 2008 is het biologische aardappelveredelingsprogramma Biolimpuls gestart. In Biolimpuls werken boerenkwekers zoals Joute Miedema samen met commerciële kweekbedrijven, het Louis Bolk Instituut en Wageningen Universiteit. Wageningen Universiteit kruist wilde aardappelsoorten (met nieuwe resistenties) met moderne aardappellassen. Biolimpuls levert vervolgens zaden van veelbelovende kruisingen aan de betrokken boerenkwekers die daaruit de beste planten selecteren. Een deel van de kwekers krijgt ook zaden rechtstreeks van een kweekbedrijf. Na drie jaar strenge selectie, gaan de overgebleven en kansrijke selecties terug naar het kweekbedrijf, in de hoop dat er een nieuw biologisch ras uit voortkomt. Meer info: www.biolimpuls.nl

Pieperpad

Het Pieperpad is de enige echte aardappelfietsroute van Nederland. Deze 1000 kilometer lange route begint in het Friese Buitenpost, slingert langs biologische aardappeltelers en eindigt in het Zeeuwse Hengstdijk, vlakbij de Belgische grens. De fietsroute komt ook langs het bedrijf van Joute Miedema dat op afspraak te bezoeken is. Meer info: www.pieperpad.nl

Week van de smaak

De Week van de Smaak staat dit jaar in het teken van de aardappel. Net als andere jaren worden er in het hele land tal van culinaire activiteiten georganiseerd en kunt u weer meedoen aan de Helden van de Smaak verkiezing. Meer info: www.weekvandesmaak.nl

Van buurtzorg naar buurtzaad

In alle discussies over uit de hand lopende kosten voor medische zorg valt een initiatief op in positieve zin; Buurtzorg. Dit concept is in enkele jaren uitgegroeid tot een netwerk van kleine groepen wijkverzorgeren die zelf verantwoordelijk zijn voor hun huisvesting, planning etc. Het blijkt dat de patiënten zeer tevreden zijn, het werk voor de verplegers veelzijdiger en interessanter is geworden en het is kosteneffectief. De enige 'verliezers' zijn de managers en de verhuurders van kantoorcolossen. Buurtzorg kreeg in 2011 een prijs als beste werkgever. Inmiddels werken er 4000 mensen in de teams van Buurtzorg.

Waarom dit voorbeeld? Stichting Zaadgoed staat voor diversiteit, en diversiteit kan alleen in een model bestaan waarin er een actieve betrokkenheid is van de directe omgeving. Als we biodiversiteit niet meer zien en ervaren in onze omgeving dan verliezen we het. Sterker, hoe meer je ervan eet, hoe meer het wordt. Daarom is de toenemende belangstelling voor moestuinen en lokale rassen van groot belang.

Tegelijk staat stichting Zaadgoed voor de ontwikkeling van nieuwe biologische rassen voor de professionele markt. En dat vraagt weer een heel andere aanpak. Het is voor ons steeds zoeken naar een balans. We steunen dankzij uw donaties een aantal projecten van veredelaars en van boeren die zelf selecteren en vermeerderen, maar we willen meer mensen actief betrekken. Afgelopen jaar zijn we daar heel voorzichtig mee begonnen via een rassentoets waaraan 70 mensen hebben deelgenomen. De Zwitserse organisatie Pro Specie Rara (zie Kort nieuws) doet dat in het groot met duizenden vrijwilligers die zeldzame Zwitserse groenterassen in stand houden. Laten we het voor het gemak even Buurtzaad noemen. Het bestuur is aan het kijken wat we van die trotse Zwitsers die nog volop verbonden zijn met de eigen leefomgeving kunnen leren. Als u ideeën heeft dan horen wij dat altijd graag.

Bert van Ruitenbeek
Voorzitter Zaadgoed

Lupineveredeling voor kalkrijke bodems

Onderzoek naar perspectievolle lijnen

Stichting Zaadgoed steunt de ontwikkeling van lupinerassen voor de teelt op kalkrijke kleigronden. Zowel biologische als gangbare akkerbouwers zoeken naar een vlinderbloemig gewas om hun vruchtwisseling te verruimen. Vooral zoete lupine trekt veel belangstelling omdat dit gewas geschikt is voor menselijke consumptie. Ook de verwerkende industrie vindt lupine belangrijk als GGO-vrije eiwitbron ter vervanging van soja.

Echter, de huidige beschikbare rassen kunnen alleen op kalkarme (zand-) grond geteeld worden, terwijl de grootste arealen akkerbouw in Nederland juist op kalkrijke kleigronden liggen (Zeeland, Flevopolders, West-Brabant etc.). Er is dus behoefte aan kalktolerante rassen.

In 2010 en 2011 zijn op het bedrijf van Jos Jeuken in de Flevopolder kleine proefveldjes aangelegd met respectievelijk 30 - 60 lijnen om te kijken of er geschikte lijnen tussen zitten voor teelt op kalkrijke kleibodems. Ongeveer 15 lijnen lijken geschikt qua kalktolerantie, vroegheid en opbrengst. Dit jaar worden nog eens ongeveer 20 lijnen, van een Deense en een Nederlandse veredelaar, getoetst op 4 locaties, o.a. bij Jos Jeuken. Met deze proef kan beoordeeld worden of er lijnen bij zijn die daadwerkelijk perspectief bieden voor verdere veredeling van kalktolerante lupinerassen voor de teelt op Nederlandse kleibodems.

Donateursdag op zondag 26 augustus.

Op zondag 26 augustus bent u welkom in Swifterbant op het biologisch-dynamische landbouwbedrijf van Jos Jeuken en Ellen Krul voor de vijfde donateursdag van Stichting Zaadgoed. U kunt dan de verschillende lupinelijnen met eigen ogen bekijken en we krijgen natuurlijk een uitgebreide rondleiding over dit veelzijdige bedrijf (www.gaos.nu). Opgeven kan via info@zaadgoed.nl. U ontvangt dan tijdig het volledige programma en een routebeschrijving. Ook potentiële nieuwe donateurs zijn welkom!

Bijen houden van biologisch!

In Nederland leven naast de bekende honingbijen nog ongeveer 350 andere soorten "wilde" bijen. Bijen spelen een cruciale rol in onze voedselvoorziening omdat zij zorgen voor de bestuiving van talloze soorten groenten en fruit.

In de afgelopen jaren is er een onrustbarende bijensterfte in Nederland en andere westerse landen.

Niet alleen de honingbij heeft het moeilijk, ook de wilde bijen zijn in gevaar.

Dit heeft verschillende oorzaken. Zo is het leefgebied voor bijen, gebieden met veel nectarrijke bloemen en voldoende nestplaatsen, de afgelopen decennia sterk afgenomen. Daarnaast is recent een nieuw type bestrijdingsmiddelen op de markt gekomen (de zogenaamde neonicotinoïden) dat heel giftig is voor bijen. Honingbijen hebben bovendien te lijden onder de zogenaamde bijenverdwijnziekte die in verband wordt gebracht met besmetting door de varroamijt. Deze parasiet is moeilijk te bestrijden door imkers.

Om aandacht te vragen voor het lot van de bij is 2012 uitgeroepen tot het Jaar van de bij. Bionext organiseert in dit speciale jaar samen met Nature en More en de Bijenstichting de campagne "Bijen houden van biologisch". Om Nederland bij-vriendelijker te maken worden ruim 100.000 zakjes biologisch bloemenzaad van de Bolster verspreid. Helpt u de bijen ook een handje?

Meer info:

www.natureandmore.com/initiatieven/bijen-houden-van-bio

Kort Nieuws

Penningmeester neemt afscheid

Begin 2012 heeft Jan Weggemans afscheid genomen als penningmeester en bestuurslid van Stichting Zaadgoed. Jan heeft als ervaren penningmeester onze financiële administratie op zeer accurate wijze beheerd en verder gestructureerd. We zijn Jan heel dankbaar voor zijn grote inzet en hopen dat hij nog lang betrokken blijft bij het werk van onze stichting. Edwin Nuijten heeft de functie van Jan overgenomen.

Rassentoets krijgt vervolg

Vorig jaar hebben bijna 70 donateurs meegedaan aan de rassentoets en 25 zaden gezaaid en beschreven van oude erwten- en capucijnerrassen. Het verslag van dit project kunt u nog vinden op onze website. Enkele deelnemers hebben zaden bewaard en naar ons teruggestuurd. Hierdoor kunnen we de rassentoets dit jaar een vervolg geven. Tijdens een zadenruilbeurs in Amsterdam en de Groenmoesbeurs in Oirschot heeft stichting Zaadgoed zaden uitgedeeld van de Wijker Vale, de Harrysons Glory en de Mansholt Kortstro Groene. Daarnaast doen verschillende deelnemers uit 2011 opnieuw mee. Als het goed is zal hierdoor in ruim veertig tuinen weer wat "vergeten biodiversiteit" tot bloei komen. Meer weten? Mail naar info@zaadgoed.nl o.v.v. rassentoets 2012.

Op bezoek bij ProSpecieRara.

Eind maart is een delegatie van het bestuur op bezoek geweest bij Pro Specie Rara (Latijn: Vóór de zeldzame soorten) in Zwitserland. Deze organisatie zet zich in voor het behoud van zeldzame rassen van planten en dieren en het bevorderen van de biodiversiteit in de landbouw. Doel van de reis was inspiratie opdoen voor nieuwe activiteiten van stichting Zaadgoed.

Pro Specie Rara heeft zo'n 7000 donateurs en werkt samen met duizenden (moes-)tuinders en hobbymatige dierhouders aan de instandhouding van oude, bij voorkeur Zwitserse, rassen. Ze beheren een uitgebreide levende zadenbank waarin precies wordt bijgehouden wie welke zaden heeft ontvangen. Instandhouders geven elk jaar een deel van hun zaden terug aan de zadenbank en een deel wordt gratis verspreid onder de donateurs van de stichting.

Pro specie rara heeft ook een samenwerkingsverband gesloten met de coöperatieve supermarktketen Coop die in al haar winkels zaden én producten van zeldzame rassen verkoopt onder de merknaam Pro Specie Rara. Deze zaden worden vermeerderd door biologisch zaadbedrijf Sativa. Verder organiseren ze diverse publiekacties waaronder een grote jaarlijkse plantjesmarkt en hebben ze verspreid over het land demonstratietuinen ingericht. De komende maanden zal Stichting Zaadgoed de mogelijkheden die zij ziet voor soortgelijke activiteiten in Nederland verder uitwerken in een projectplan.

Zaai mee voor de toekomst

In de vorige kiemkracht vertelde onze voorzitter u al over Sowing the future oftewel "toekomst zaaien". Dit is een internationale campagne die in 2006 gestart is in Zwitserland. Met de boodschap "Houd onze landbouw gentschvrij" zaaiden burgers handmatig gerst op een akker van biologische veredelaar Peter Kunz. In 2011 was het evenement al uitgegroeid tot 94 akkers in 11 verschillende landen. Dit jaar organiseert Stichting Demeter het evenement voor het eerst in Nederland. Stichting Zaadgoed ondersteunt dit initiatief. In de weekenden van oktober wordt op diverse biodynamische bedrijven toekomst gezaaid. Deelnemers krijgen uitleg over hoe er met de hand gezaaid kan worden. Vervolgens gaan zij naar de akker om deze gezamenlijk in te zaaien. Toekomst zaaien heeft als doel om de band tussen burger en boer te vergroten door burgers direct te betrekken bij een belangrijke handeling in de voedselproductie. Vanaf augustus kunt u op www.stichtingdemeter.nl zien welke bedrijven allemaal meedoen.

Waarom Stichting Zaadgoed ?

De biologische landbouw wil gezonde en smakelijke voeding produceren zonder kunstmest, chemische bestrijdingsmiddelen en gentechnologie. Daarvoor zijn rassen nodig die zijn aangepast aan de biologische teeltwijze. Biologische rassen met een brede weerstand tegen ziekten en plagen en een goed ontwikkeld wortelstelsel om voldoende voedingsstoffen uit de bodem of organische mest te halen. Om deze rassen te ontwikkelen is veel veredelswerk nodig, veel meer dan tot nu toe wordt gedaan. Stichting Zaadgoed is opgericht om biologische zaadteelt en veredeling te stimuleren. Dit doet ze onder andere door het ondersteunen van concrete veredelingsactiviteiten voor en door biologische telers en veredelaars. Daarnaast zet de stichting zich in voor het behoud van de diversiteit aan gewassen en rassen in de landbouw. Uw hulp is daarbij hard nodig. Bent u enthousiast over de doelstellingen van Stichting Zaadgoed, word dan donateur door 15 euro (of meer) over te maken op banknummer 19 83 73 996 t.n.v. Stichting Zaadgoed te Utrecht o.v.v. uw naam en volledige adres. Of kijk op www.zaadgoed.nl voor meer informatie.

ZAADgoed

Welkomstgeschenk

Voor nieuwe donateurs heeft Stichting Zaadgoed een set van 4 mooie ansichtkaarten ontwikkeld. Op de kaarten staan foto's van gewassen waaraan in projecten van zaadgoed gewerkt wordt.

Colofon

Kiemkracht is een uitgave van Stichting Zaadgoed en verschijnt 2x per jaar.

Redactie: Maaïke Raaijmakers.

Foto's: ANWB, Eosta, Louis Bolk Instituut, Stichting Zaadgoed.

Aan dit nummer werkten mee: Annelijn Steenbruggen, Joute Miedema, Bert van Ruitenbeek en Edwin Nuijten.

Vormgeving & productie: www.buruloga.nl

Adres redactie en Stichting Zaadgoed:

Postbus 127 3700 AC Zeist

e-mail: info@zaadgoed.nl website: www.zaadgoed.nl

Triodosbank nr 19 83 73 996